

Maria Ackrén

Självständighetstanken i Grönland – fiktion eller verklighet?

Grönland har en politisk vilja att nå självständighet, då de flesta politiska partier är för självständighet. Självständighetstanken är inte ny, men den har blivit mer aktuell under senare decennier. De nationalistiska strömningarna startade redan under 1960-talet, då välutbildade grönlänningar i Danmark startade proteströrelser emot den danska statens sätt att hantera sin forna koloni. Artikeln kommer att se på den politiska dimensionen från starten av de nationalistiska strömningarna till våra dagar. Hur har den politiska dimensionen förändrats över tid? Vilka alternativ till fullständig självständighet finner vi i den grönländska debatten? Artikeln behandlar endast den politiska dimensionen och kommer därför inte in på ekonomiska förutsättningar eller eventuellt andra förhållanden.

Grönland har utvecklat sig i rask takt från att ha varit en koloni mellan 1721-1953, danskt län (*amt*) under 1953-1979, lägre grad av självstyre mellan 1979-2008 och nu en högre grad av självstyre från 2009. Politiskt sett har Grönland övertagit fler och fler kompetensområden från Danmark steg för steg. Modellen som tillämpas mellan Grönland och Danmark kan ses som en delegationsmodell, där kompetensområden tas över enligt förhandlingar mellan de båda parterna. Kommittéer och kommissioner arbetar utkast till hur systemet skall regleras mellan de bägge områdena. I kommittéerna och kommissionerna sitter representanter från bägge läger oftast parlamentariker men ibland kan det också vara olika aktörer som experter och ämbetsfolk (se t.ex. Ackrén, 2015a; Malloy, 2015).

Grönland har strategiskt arbetat för mer autonomi sedan starten av självstyret från 1979. De olika politiska partierna hade i början en önskan om mer autonomi och självbestämmande som sedan har utvecklat sig till målet om självständighet. Självständighet är ingen ny tanke, men den har blivit mer och mer tilltalande för det grönländska folket. Vissa opinionsmätningar som HS Analyse har gjort visar att det i 2002 var över 60 procent av befolkningen som var för självständighet, medan samma opinionsmätning 2017 visar en nedgång till 44 procent. Dessa tal ska tas med en nypa salt, då det handlar om att endast 700 slumpmässiga personer blivit utvalda att svara på telefonintervjuer (Sermitsiaq, 2017). En del frågor liknar varandra och det blir också därför svårt att mäta vad folk egentligen tycker och tänker om självständighet.

Artikeln behandlar en del viktiga begrepp som självständighet och suveränitet som används synonymt i denna artikel samt nationalism och nation. Eftersom artikeln behandlar ett ämne som utgör ett framtida scenario så kan endast vissa tendenser och möjliga utvecklingsperspektiv behandlas. Artikeln kommer i första hand att klargöra de viktigaste begreppen för att sedan övergå till en djupdykning i den politiska dimensionen. Artikeln avslutas till sist med en konklusion.

Självständighet och suveränitet

Suveränitets-begreppet har debatterats flitigt i internationella relationer genom olika tidsperioder. Jean Bodin definierade suveränitet som ”den absoluta och eviga makten över ett samvälde” eller som den latinska varianten som ”den högsta och absoluta makten över invånare och subjekt” (Costa Lopez et al., 2018: 491). Suveränitets-begreppet har ändrat sig över tid, men myten om den westfaliska freden från 1648, där de europeiska staterna fick sin form har setts som den fundamentala tidpunkten för den moderna formen av suveränitet. Suveränitet har därmed blivit synonymt med ”den högsta makten inom ett område” (Costa Lopez et al., 2018: 495).

Den westfaliska freden hade tre huvudmål: att lösa gränskonflikter mellan stater, att tillämpa *cuius regio, eius religio* (rätten till att fritt utöva sin religion i stater med fler trossamfund) och att staten kunde ha suveräniteten över land, befolkning och dess agenter (Johnson, 2014: 91). I den minimalistiska versionen gällande tolkningen av statssuveräniteten handlar det om statens rätt att bevara sin territoriella integritet mot extern attack (Johnson, 2014: 138). På detta sätt kan denna princip ses i ljuset av R2P-doktrinen (responsibility to protect). Staten ses som den enda aktören som kan utöva våld för att skydda sitt territorium.

Idag har suveränitets-begreppet fått en annan betydelse, då många stater gått samman i överstatliga samarbetsprojekt som t.ex. EU. Det betyder att en del av den nationella suveräniteten har övergått till överstatliga organ och därmed har de enskilda staterna förlorat en del av sin suveränitet i förhållande till externa makter. Det finns också olika former av suveränitetsförhållanden mellan olika stater som t.ex. fri association, politisk union, samvälde och federation. En del av dessa modeller har också behandlats i de två huvudsakliga självstyrelsekommissioner som Grönland medverkat i (se Betænkning afgivet af Selvstyrelsekommissionen, marts 2003; Grønlandsk-dansk selvstyrelsekommissions betænkning om selvstyre i Grønland, april 2008). Dessa modeller kan ses som typiska scenarier för Grönlands framtid och kommer här att behandlas som möjliga alternativ till fullständig suveränitet eller självständighet.

Inuit Circumpolar Council (ICC) har utarbetat en deklaration omkring suveränitet i Arktis och här konstateras det att inuit-befolkningen använder suveränitet som begrepp för hela Arktis, d.v.s. som ett pan-Arktiskt begrepp som berör hela det område där inuiter lever (från Grönland, Kanada, Alaska till Chukotka i Ryssland). Denna deklaration är en kritik av den westfaliska synen på suveränitet (se A Circumpolar Inuit Declaration on Sovereignty in the Arctic). På den andra sidan går det att utläsa att deklarationen förbinder suveränitets-begreppet med rätten till självbestämmande som är indoktrinerat i internationella avtal som berör ursprungsbefolkningen i världen (se t.ex. UNDRIP). Rätten till självbestämmande innebär att befolkningen på ett visst territorium har rätt att utveckla sig politiskt, kulturellt och ekonomiskt enligt deras egen önskan. Den interna formen för självbestämmande innebär att befolkningen har rätt att delta i val både lokalt och nationellt; rätt att ha kontroll över egna politiska institutioner inom den jurisdiktion som territoriet är en del av samt att vissa asymmetriska konstitutionella arrangemang är möjliga, t.ex. i form av självstyrelse eller minoritetsstyre (Seymour, 2011).

FN utgår ifrån Montevideo konventionen då stater ska karaktäriseras suveränt. Montevideo konventionen från 1933 föreskriver att fyra förhållanden ska vara uppfyllda för att en stat ska kunna anses som en suverän makt: a) territoriet ska vara klart avgränsat, alltså ha klara gränser i förhållande till andra stater; b) det ska finnas en permanent befolkning på området; c) det ska finnas politiska institutioner (som parlament och regering) och d) territoriet ska kunna ingå internationella avtal med främmande makter (se Montevideo Convention on the Rights and Duties of States). Utgår vi från denna definition av suveränitet så uppfyller Grönland alla kriterier. Grönland är ett klart avgränsat territorium och utgör världens största ö; det finns en permanent befolkning omkring 56 000 invånare; Grönland har sitt eget parlament, Intatsisartut, och sin egen regering, Naalakkersuisut; Grönland har också rätt att ingå avtal med andra länder i form av bilaterala avtal.

Nationalism och nation

Nationalism kan ses som både en ideologi och en process eller rörelse. Som ideologi har nationalismen fått en negativ innebörd, medan den som rörelse eller process kan ses i ljuset av både positiva och negativa tendenser beroende på med vilka ögon vi ser på det hela.

I Grönland uppstod en del nationalistiska strömningar under 1960-talet då det första politiska partiet, Inuit-partiet, grundades. Detta parti som bildades av högt utbildade grönlänningar i Danmark hade som mål att försöka få den grönländska befolkningen erkänd som ett separat folk med eget språk, egen

kultur och egna traditioner. Därutöver var partiet emot den särbehandling som danska utstationerade arbetare hade i Grönland i förhållande till födelsekriteriet. Födelsekriteriet var en bestämmelse om att de danska arbetarna fick bättre lön och bättre livsvillkor än de hemmahörande grönlänningarna även om samma arbete utfördes (Malloy, 2015; Ackrén, 2014).

Enligt litteraturen på området betecknas Grönland som en nation. En nation kan definieras som ett område där invånarna är kopplade till en gemensam kultur, historia och har ett gemensamt namn. En annan beskrivning går i riktning av att ha gemensamma juridiska rättigheter och skyldigheter (Coakley, 2012: 8). En tredje definition som går lite längre är att en nation bör uppfylla följande karaktärsdrag: a) ett självbestämmande namn; b) en skriven historia; c) en grad av kulturell enhetlighet, ofta som ett resultat av eller upprätthållande av religion; d) rättsliga koder; e) ett officiellt centrum och f) en uppfattning av ett avgränsat territorium (Grosby, 2005: 71-72). För Grönlands vidkommande stämmer alla dessa ovan nämnda karaktäristika väl med den situation som Grönland befinner sig i. Grönland har sitt eget namn Kalaallit Nunaat, en lång historia, en egen kultur och eget språk, det finns rättsliga och mera sedvanerättsliga koder i samhället, ett officiellt centrum i form av huvudstaden Nuuk och Grönland som världens största ö är ett klart begränsat territorium.

Efter denna introduktion kommer vi in på den politiska utvecklingen i Grönland från 1960-talet till våra dagar. Fokuseringen är här på utvecklingen av de politiska partierna och hur det politiska systemet har utvecklat sig över tid. Därefter ges en inblick i dagens situation för att sedan gå in på de olika möjliga framtidsscenarierna vad gäller Grönlands självständighet.

Den politiska utvecklingen från 1960 till 2009

De nationalistiska strömningarna under 1960- och 1970-talen var först och främst en fråga omkring avkolonisering i en stor del av världen. Inom FN började diskussioner omkring rätten till självbestämmande breda ut sig och systemet med icke-självstyrande områden (kolonier) skulle nu avvecklas. Starter som innehade kolonier blev tvingade att ge de forna kolonierna möjlighet att välja väg endera mot självständighet eller mot någon form av självstyrelse (Seymour, 2011). En annan tendens under 1960- och 1970-talen var att etnisk nationalism började komma på nytt på agendan. Minoriteter i Europa började kräva mer självstyre bland annat i Storbritannien, Frankrike, Spanien, Belgien och Schweiz. I den östliga delen av Europa blev minoriteter förtryckta och inlemmade i kommunistiska system som t.ex. Sovjetunionen, Jugoslavien och Tjeckoslovakien (Smith, 1999).

De intellektuella grönlänningarna som tog sin utbildning i Danmark fick säkert inspiration av de händelser som skedde runtom i världen och därför etablerades det första grönländska partiet, Inuit-partiet 1964 i Danmark. Partiet kan ses mer som en protesterörelse mot Danmarks sätt att hantera Grönland och dess befolkning. Födelsekriteriet som nämnts tidigare kan ses som den utlösande faktorn för de protester som Inuit-partiet kom med (Skydsbjerg, 1999). Partiet blev aldrig en succé utan fick endast ett mandat i landstinget 1967 och efter några år försvann partiet från den politiska scenen. Under 1970-talet vaknade dock politiska rörelser till liv i Grönland och nya politiska partier bildades. Det första partiet, Siumut, etablerades omkring 1975-76. I det första politiska programmet hade partiet två dimensioner: relationerna till Danmark och de interna förhållandena i Grönland. I förhållande till Danmark var partiet för att utveckla självstyrelse inom den danska jurisdiktionen. De interna ärendena berörde samhörighet, social säkerhet och jämlikhet i lönefrågor (Skydsbjerg, 1999). Ett annat mer konservativt parti, Atassut, bildades som ett motparti till Siumut. Atassut ville behålla status quo och var förespråkare till att bibehålla relationerna med Danmark. En tredje rörelse som blev parti i slutet av 1970-talet var Inuit Ataqatigiit. Detta parti kan ses som en efterträdare av det tidigare Inuit-partiet då medlemmarna typiskt var välutbildade grönlänningar som bodde i Danmark. Partiet var mer radikalt och nationalistiskt i sin framtoning och ville att Grönland skulle bli självständigt (Skydsbjerg, 1999; Augustesen och Hansen, 2011). Partiet byggde på idén omkring folkets rätt till självbestämmande.

Det politiska systemet startade med valet 1979 då Grönland fick sin första självstyrelseform, s.k. *hjemmestyre* med lagstiftande församling. Innan hade Grönland fungerat som ett amt från 1953, då territoriet blev inlemmat i den danska konstitutionen. Under tiden innan självstyrets införande hade Grönland ett rådgivande organ med endast kandidater utan partitillhörighet som representanter. Två valkretsar blev etablerade i Grönland också för Folketingsvalen, då Grönland fick två mandat utav 179 (liksom Färöarna har). De två valkretsarna täckte endast norra och södra delen av Grönlands västkust och därmed uteblev den östra delen av Grönland och stora delar av norra Grönland ur denna modell (Skydsbjerg, 1999). I början var det endast individer som hade rätt att ställa upp i val. 1973 kom en bestämmelse från det rådgivande organet i Grönland om att kandidater skulle ha rätt att tillhöra ett parti eller en allians och att proportionella val skulle införas. Det danska Folketinget lagstiftade om detta 1974 (DIIS, 2007). Det dröjde dock till 1979 innan kandidaterna började ställa upp med partitillhörighet.

1970-talet kan ses som en tid då Grönland försökte finna sin identitet, stolthet och självkänsla inom ramen för det danska riket. Befolkningen utgick från idén omkring rätten till självbestämmande och försökte få grönlänningarna erkända som ett separat folk inom *rigsfælleskabet* (Graugaard, 2009).

Under 1980-talet var frågan omkring medlemskapet i den europeiska gemenskapen (EG) på tapeten, då Grönland blivit tvungen att vara medlem sedan 1973 även om en folkomröstning på Grönland ledde till ett negativt resultat angående ett medlemskap (ca. 70 procent av befolkningen röstade emot ett medlemskap), men på grund av Grönlands dåvarande status kunde Grönland inte själv bestämma ödet utan blev medlem tillsammans med Danmark. Sedan självstyret blivit infört 1979 kom frågan att gå ut ur EG att dominera den politiska debatten. 1982 bestämde sig Grönland för att gå ut ur EG och förhandlingarna påbörjades. Grönlands exit blev realiserat 1985 (Lyck, 1998; Gad, 2013). En del nya partier kom också in i konkurrensen om platserna i det grönländska parlamentet, men de tre traditionella partierna dominerade fortfarande scenen. De tre traditionella partierna som nämnts tidigare började också flytta på sig ideologiskt sett mer mot mitten enligt höger-vänster skalan i politik (Ackrén, 2015b).

1990-talet präglas av en period med ändringar gällande valsystemet. 1995 revideras antalet mandat till det grönländska parlamentet och blir till det nuvarande 31 mandat. 1998 blir Grönland en enda valkrets för att få politikerna att tänka mer i termer av utveckling för hela regionen och inte endast för lokala byar och bygder (Skydsbjerg, 1999). Små partier kommer och går emellan valen. Efter valet 1999 bildas en kommission för utökat självstyrelse. Politiken under 2002 till 2009 har fokuserat på mer självbestämmande och framför allt för utökad självstyrelse. Alla områden som listats upp i *hjemmestyreløven* från 1979 har nu övertagits, så nu önskas mer självstyrelse från Danmark. 25 november 2008 arrangeras en folkomröstning angående utökat självstyre och 75,5 procent av befolkningen röstar för en ny självstyrelselag. 21 juni 2009 blir den nya självstyrelselagen offentliggjord. Den nya självstyrelselagen har gett Grönland mer autonomi till det grönländska parlamentet och regeringen. Grönland har nu rätt att ingå bilaterala avtal med främmande makter och söka medlemskap i internationella organisationer där Grönland har viktiga intressen. Alla naturresurser är också överförda till de grönländska myndigheterna. Grönländska är det officiella språket, även om danska också används (Ackrén, 2015b). Tabell 1 nedan visar en översikt av valresultaten från hjemmestyrets början till 2009.

Från tabellen går det att utläsa att Siumut förlorat en del stöd under denna tidsperiod, medan Inuit Ataqatigiit gått framåt. Atassut har likaså förlorat en hel del stöd över tid, medan ett nytt parti Demokraatit äntrat scenen och har

Tabell 1: Valresultaten 1979-2009 i procent

Parti	1979	1983	1984	1987	1991	1995	1999	2002	2005	2009
Siumut	46,1	41,3	44,1	39,8	37,3	38,4	35,1	27,1	30,4	26,5
Atassut	41,7	46,6	43,8	40,1	30,1	30,1	25,2	18,4	19,0	10,9
Inuit Ataqatigiit	4,4	10,6	12,1	15,3	19,4	20,3	22,1	29,7	22,4	43,7
Sulisartut Partiiat	5,6	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akullit Partiiat	-	-	-	-	9,5	6,1	-	-	-	-
Issitup Partiaa	-	-	-	4,4	2,8	0,4	-	-	-	-
Kandidatföbundet	-	-	-	-	-	-	12,3	3,6	4,0	3,8
Demokraait	-	-	-	-	-	-	-	19,7	22,6	12,7
Sorlaat Partiiat	-	-	-	-	-	-	-	0	0	1,3
Övriga	-	0,5	-	0,4	0,9	4,7	5,3	0,1	0,7	0,2
Valdetragande	69,6	75,1	66,8	69,6	67,5	69,6	76	55,8	74,9	71,3

Källa: Ackrén (2014: 176-177, tabell 1 och 2; 2015b: 326, 329, tabell 1 och 2).

sedan etableringen i 2002 varit med i alla val. De små partier som kommit och gått har inte haft någon stor inflytelse på Grönlands politik. Valdeltagande har hållits ganska konstant på omkring 70 procent utom i valet 2002. Valet 2002 präglades av en del skandaler som gjorde att valresultatet därför blev lägre (se Ackrén, 2015b: 327-328).

Dagens politiska situation i Grönland

Det har gått nästan 10 år sedan Grönland fick sin nya självstyrelselag. Det finns en del områden som Grönland ännu inte tagit över. Dessa områden är bland annat resterande delar av hälsovården, arbetsförsäkringsområdet, dykning, förmögenhetsrätten samt trafikområdet. Dessa områden listas upp i lista 1 och kan tas över av de grönländska myndigheterna, då Grönland anses vara klar för detta. De övriga stora områdena som kriminalområdet, polis, civilrättsliga området, sjöfart och säkerhet m.m. är områden som kräver förhandlingar med de danska myndigheterna och de förekommer i lista 2 i självstyrelselagen (Lov om Grønlands Selvstyre).

Den nuvarande politiska situationen i Grönland kan bäst illustreras med de politiska partiernas hållningar. Det finns en klar skiljelinje i det politiska systemet mellan unionister och separatister. Unionister har som mål att bevara status quo och upprätthålla relationerna med Danmark, medan separatistpartier har som mål att utträda ur moderlandet och etablera en egen, självständig stat (Ackrén, 2015b: 319). Grönland har alltid upplevt skiljelinjer mellan unionister å ena sidan och separatister å andra sidan. Ibland kallas denna skiljelinje för "the Paradox of Federalism". Federalismparadoxen går ut på att det finns två motsatta politiska krafter i ett samhälle, där den ena kraften arbetar för att upprätthålla det existerande systemet eller stanna i integration med ett annat land, medan den andra politiska kraften vill bryta ut och etablera ett annat system (se t.ex. Erk och Anderson, 2009). I början hade de tre etablerade partierna i Grönland (Siumut, Atassut och Inuit Ataqatigiit) olika motiv. Siumut kunde ses som ett autonomiparti i början av sin existens som arbetade för mer självstyrelse inom Danmarks jurisdiktion, Atassut var det konservativa, unionistpartiet som ansåg att Grönland skulle förbli en del av det danska riket, medan Inuit Ataqatigiit var det tydliga separatistpartiet ute på vänsterkanten som hade självständighet som det ultimata målet (Ackrén, 2015b: 321). Efter självstyrelsens införelse började partierna flytta på sig på den traditionella vänster-högerskalan mera mot mitten i politiken. Under början av 2000-talet blev det mer aktuellt att tala om självständighet och en utökning av självstyret. Detta ledde senare till den gällande självstyrelselagen från 2009 (Ackrén, 2015b). De flesta partier idag är i favör för självständighet, men trots detta har skiljelinjerna mellan

unionister och separatister förstärkts särskilt under det senaste valet från 2018. Resultatet från valet visar att Siumut vann med 27,2 procent, medan Inuit Ataqatigiit erhöll 25,5 procent av rösterna. Demokratiit nådde upp till 19,5 procent och de nya partierna Nunatta Qitornai och Samarbejdspartiet fick 3,4 respektive 4,1 procent av rösterna. Partii Naleraq fick 13,4 procent och Atassut kom endast upp i 5,9 procent. Av de röstberättigade deltog 71,9 procent i valet, vilket är ganska typiskt för grönländska förhållanden (Valg 2018). Tabell 2 nedan visar de senaste valresultaten från 2013-2018.

Tabell 2: Valresultaten 2013-2018 i procent

Parti	2013	2014	2018
Siumut	42,8	34,3	27,2
Atassut	8,1	6,5	5,9
Inuit Ataqatigiit	34,4	33,2	25,5
Kandidatförbundet	1,1	-	-
Demokraatit	6,2	11,8	19,5
Partii Inuit	6,4	1,6	-
Partii Naleraq	-	11,6	13,4
Nunatta Qitornai	-	-	3,4
Samarbejdspartiet	-	-	4,1
Övriga	-	0,1	-
Valdeltagande	74,2	72,9	71,9

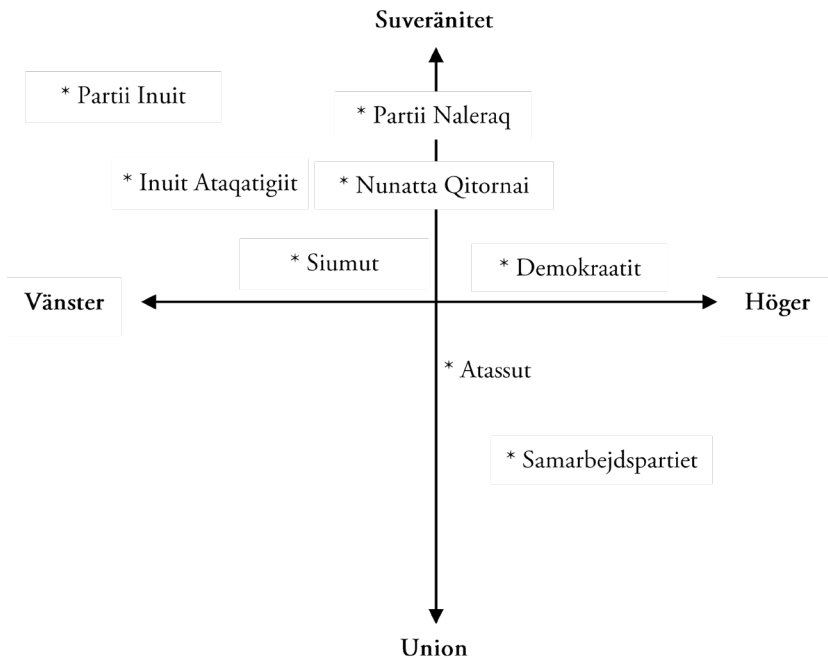
Källa: Ackerén (2014: 176-177, tabell 1 och 2; 2015: 322, tabell 3); <https://www.valg.gl>.

Vi kan se att de tre traditionella partierna har minskat sitt stöd under de senaste valen och att Demokraatit gått framåt. De nya partierna består av avhoppare från andra partier. Partii Naleraq och Nunatta Qitornai kan ses som utbrytarpartier från Siumut, medan Samarbejdspartiet är ett utbrytarparti från Demokraatit. I nästa val får vi en uppskattning av vilka partier som de facto kommer att överleva.

Tendensen i grönländsk politik är att det ofta råder omplaceringar av ministrar och att folk hoppar av partier i favör för att tillhöra något annat parti. Under den senaste tiden har det varit ganska turbulent och en aning kaotiskt på den politiska scenen (se t.ex. Sermitsiaq, 2019; KNR, 2019).

Figur 1 visar de politiska partiernas placering enligt två dimensioner: suveränitet versus association eller union och den traditionella vänster-högerskalan.

Figur 1: Politiska partiers placering i Grönland

Not: Figuren visar de interna dimensionerna mellan de politiska partierna. Två nya partier har inkluderats i figuren: Nunatta Qitornai och Samarbejdspartiet. Nunatta Qitornai kan placeras på samma dimension som Partii Naleraq i mitten av vänster-höger-skalan, medan Samarbejdspartiet är ett högerorienterat och unionistiskt parti nedanför Atassut. Källar: Gad (2014); Ackrén (2014: 175).

Figuren visar den tydliga politiska viljan för självständighet då 6 av 8 partier är för självständighet. Det finns en klar politisk ambition med att nå självständighet, men det talas väldigt lite omkring hur detta mål ska nås och vilken modell som Grönland har tänkt sig i framtiden.

I en nyligen genomförd survey som forskare inom ramen för Greenland Perspective¹ har gjort framgår det att 67,8 procent av befolkningen som baseras på slumpmässigt urval från hela Grönland stöder självständighetstanken, medan 14,7 procent är emot självständighet. De flesta som stöder självständighet menar att målet först kan uppnås 2034. Vidare framgår det att befolkningen ser självständighet som en positiv utveckling för Grönlands ekonomi (Breum, 2019; Greenland Perspective Survey). Denna survey gjordes sommaren 2018 och visar alltså att också befolkningen är mera för idén omkring självständighet än emot.

Framtida scenarier

Utgående från självstyrelsekommissionernas förslag som nämnts i inledningen så har jag här valt fyra möjliga scenarier för ett framtida Grönland: union med ett annat land, federation, fri association och fullständig självständighet.

Union med annat land

Union med annat land betyder att en självständig stat etableras, men att denna stat delar statsöverhuvud och eventuellt vissa andra förhållanden med en annan stat. Staten ingår frivilligt i union med den andra staten. Unionen mellan Danmark och Island som existerade mellan 1918 till 1944 är ett exempel på denna form av modell (Betænkning afgivet af Selvstyrekommissionen, marts 2003). Detta kunde vara ett alternativ för Grönland om Grönland valde att ta steget ut i full självständighet med en egen konstitution. Grönland kunde på detta sätt fortfarande ha kungahuset som överhuvud och eventuellt också ingå avtal med Danmark om att behålla den danska kronan som valuta. Unionen skulle då vara en lösare konstruktion än den nuvarande konstruktionen med rigsfælleskabet. Både Grönland och Danmark skulle i internationellt hänseende betraktas som två suveräna stater. Dagens brittiska samväldie utgör exempel på detta, där Kanada och Australien har drottning Elizabeth II som statsöverhuvud.

Federation

En federation innebär att makten är delad mellan två nivåer och är oftast skriven in i konstitutionen. En federation består av en stark centralmakt och starka delstater eller subenheter som alla har klara kompetensområden. Det finns en inbyggd mekanism av kontroll mellan de båda nivåerna: centralmakten och de decentraliserade områdena. Alla federala stater som USA, Kanada, Schweiz, Australien etc. tillhör denna gruppering (Elazar, 1987).

Denna modell skulle fordra att Danmark genomgick en revidering av konstitutionen vilket är en lång och komplicerad process. Det är inte säkert att Danmark skulle önska en sådan utväg, även om den nuvarande situationen kan ses i form av ett federalt arrangemang. En federation skulle innebära att alla tre områden: Danmark, Grönland och Färöarna genomgick en del ändringar så att de federala elementen skulle bli mer tydliga. Grönland och Färöarna skulle på detta sätt bli betraktade som delstater inom det danska riket. Här kunde eventuellt Belgien fungera som en möjlig modell. Belgiens modell går ut på en s.k. asymmetrisk federation där ett bikameralt parlament är i bruk. Senaten är representerad av territorierna, medan representanthuset är representerat av medlemmar som väljs enligt proportionella val för fyra år i taget. Den federala nivån tar hand om nationell säkerhet, finanssektorn, monetär politik, dom-

stolsväsendet och en del internationella relationer (här har också regionerna kompetenser) samt viktiga hälsovårdsärenden och social säkerhet. Statsägda bolog ligger också under den federala nivån. Regionerna och territorierna i det belgiska systemet har rätt att ingå internationella avtal och representera sig själva i ärenden som ligger i deras kompetens (Kohler och Petersohn, 2017: 87-93).

Fri association

Fri association blev konstituerat som ett begrepp 1960 av Generalförsamlingen i FN. Det finns två huvudsakliga element som bör vara uppfyllda för att vi ska tala om fri association. Det första kriteriet är att staten eller regionen ska kunna bestämma över sin egen konstitution utan inblandning av externa makter och det andra kriteriet är att det associerade området kan ändra sin status, d.v.s. välja att utträda ur associationen med sitt moderland och på detta sätt uppnå fullständig självständighet (Hannum och Lillich, 1980).

I denna modell har staten eller regionen alla maktbefogenheter och fungerar mer eller mindre som en suverän stat, förutom i de tillfällen som särskilt avtalats med moderlandet i fråga. Ärenden som typiskt faller utanför den associerade statens eller regionens maktbefogenheter gäller utrikes- och säkerhetspolitik (Reisman och Keitner, 2001). Här är Niue och Cooköarna i förhållande till Nya Zeeland exempel på denna konstruktion.

Det är denna modell som författningskommissionen i Grönland har haft i tankarna då arbetet med en egen konstitution varit på tapeten. Författningskommissionen blev etablerad 2017, men på grund av utbyte av medlemmar i denna kommission så har arbetet aldrig riktigt kommit igång och det är svårt att avgöra var i processen som man befinner sig (Kommissorium for Forfatningskommissionen).

Fullständig självständighet

Enligt självstyrelselagen från 2009 så har Grönland rätt till självständighet. Befolkningen i Grönland betraktas som ett folk och har därmed rätt till självbestämmande. Utträde ur rigsfælleskabet med Danmark blir då avgjort i en folkomröstning och om befolkningen röstar för självständighet inleds nya förhandlingar med Danmark om utträde ur det arrangemang som nu råder. Då varken Grönland eller Färöarna är inskrivna i Danmarks författning så är proceduren tämligen av enkel karaktär rent praktiskt. De paragrafer där Grönland nämns upphör således med omedelbar verkan. Formellt är det möjligt för den danska regeringen att ingå avtal som delar territoriet i mindre delar och sådana avtal kräver godkännande från Folketinget (Jensen, 2003).

Konklusion

Självständighet är ingen ny tanke i grönländsk politik utan har funnits med sedan de första nationalistiska strömningarna började komma fram under 1960-talet. Under 1970- och 1980-talen handlade det mera om att utvidga självstyrelsen internt och under de senaste decennierna har självständighetstanken kommit att dominera politiken som det ultimata målet för Grönland. Det finns fortfarande en klyfta mellan unionister och separatister på den grönländska politiska scenen. Det här är en utmaning för samarbete mellan de olika politiska partierna och över partigränserna. På nuvarande tidpunkt är Grönland också i en period av Kim Kielsens femte koalition sedan valet 2018. Det här belyser den instabilitet som råder i grönländsk politik. Nyligen har också nya medlemmar av författningskommissionen blivit utnämnda så arbetet med en författning går långsamt. Vilken modell som Grönland kommer att välja i framtiden är svårt att förutse, då arbetet med författningen inte riktigt kommit igång ännu.

Utmaningen med fullständig självständighet är många. Ekonomin utgör det största problemet på nuvarande tidpunkt. Grönland är tvungen att få ekonomin på fötter och utbildningsnivån i landet bör också höjas, då både finansieringen och det humana kapitalet släpar efter. Kompetensområden som ännu inte tagits över ska också överföras till de grönländska myndigheterna, vilket kräver både finans- och humant kapital. Detta betyder att full självständighet nog bör ses mer som fiktion eller en dröm än verklighet i dagens läge. I det långa loppet kommer arbetet mot självständighet att fortsätta, men det kommer nog att dröja innan vi ser den första inuit-staten i världen.

Not

1. Greenland Perspective är ett samarbete mellan Köpenhamns Universitet och Ilisimatusarfik som riktar in sig på olika forskningsprojekt mellan universiteten.

Litteratur

- A Circumpolar Inuit Declaration on Sovereignty in the Arctic*. <https://iccalaska.org/wp-icc/wp-content/uploads/2016/01/Signed-Inuit-Sovereignty-Declaration-11x17.pdf> (9 april 2019).
- Ackrén, Maria (2014). Greenland's electoral results 1979-2013: An overview. *Grönländsk Kultur- og Samfundsforskning 2013-14* 1: 165-179.
- Ackrén, Maria (2015a). Grönlands politiska utveckling efter andra världskriget till våra dagar, pp. 88-106 i Sia Spiliopoulou Åkermark och Gunilla Herolff (red.), *Självstyrelser i Norden i ett fredsperspektiv – Färöarna, Grönland och Åland*. Mariehamn: Nordiska Rådet och Ålands fredsinstitut.

- Ackrén, Maria (2015b). The political parties in Greenland and their development, pp. 317-335 i Eva Maria Belser, Alexandra Fang-Bär, Nina Massüger och Rekha Oleschak Pillai (red.), *States Falling Apart? Secessionist and Autonomy Movements in Europe*. Institute of Federalism, PIFF 10. Freiburg: Stämpfli Verlag.
- Augustesen, Rasmus och Krister Hansen (2011). *Det moderne Grønland - Fra koloni til selvstyre*. Frederiksberg: Bogforlaget Frydenlund.
- Betænkning afgivet af Selvstyrekommissionen* (marts 2003). Nuuk: Grønlands Hjemmestyre.
- Breum, Martin (2019). A rare poll hints at real differences between Danish and Greenlandic thinking on Greenland independence. *Arctic Today*, January 22. <https://www.arctictoday.com/a-rare-poll-hints-at-real-differences-between-danish-and-greenlandic-thinking-on-greenland-independence/> (22 januari 2019).
- Coakely, John (2012). *Nationalism, Ethnicity and the State: Making and Breaking Nations*. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Costa Lopez, Julia, Benjamin De Carvalho, Andrew A. Latham, Ayse Zarakol, Jens Bartelson och Minda Holm (2018). Forum: In the beginning there was no word (for it): Terms, concepts, and early sovereignty. *International Studies Review* 20 (3): 489-519.
- DIIS (2007). *Afvikling af Grønlands kolonistatus 1945-54. En historisk udredning*. København: Dansk Institut for Internationale Studier.
- Elazar, Daniel J. (1987). *Exploring Federalism*. Tuscaloosa: The University of Alabama Press.
- Erk, Jan och Lawrence Anderson (2009). The paradox of federalism: Does self-rule accommodate or exacerbate ethnic divisions? *Regional & Federal Studies* 19 (2): 191-202.
- Gad, Ulrik Pram (2013). Greenland projecting sovereignty: Denmark protecting sovereignty away, i Rebecca Adler-Nissen och Ulrik Pram Gad (red.), *European Integration and Postcolonial Sovereignty Games*. London: Routledge.
- Gad, Ulrik Pram (2014). Ahead of snap elections, Greenland's independence ambitions could open a window for closer co-operation with EU. <http://blogs.lse.ac.uk/europpblog/2014/10/31/ahead-of-snap-elections-greenlands-independence-ambitions-could-open-a-window-for-closer-co-operation-with-the-eu/> (5 oktober 2018).
- Graugaard, Naja D. (2009). National identity in Greenland in the age of self-government. *Working Papers CSGP 09/5*. Centre for the Critical Study of Global Power and Politics. Petersborough: Trent University.
- Greenland Perspective Survey*. <https://www.youtube.com/watch?v=RmyU3lNn28k&feature=youtu.be> (11 december 2018).
- Grosby, Steven (2005). *Nationalism: A Very Short Introduction*. Oxford: Oxford University Press.

- Grønlandsk-dansk selvstyrekommissions betænkning om selvstyre i Grønland* (april 2008). København: Grønlandsk-dansk selvstyrekommission.
- Hannum, Hurst och Richard B. Lillich (1980). The concept of autonomy in international law. *American Journal of International Law* 74 (4): 858-889.
- Jensen, Jørgen A. (2003). The position of Greenland and the Faroe Islands within the Danish realm. *European Public Law* 9 (2): 170-178.
- Johnson, James T. (2014). *Sovereignty: Moral and Historical Perspectives*. Washington DC: Georgetown University Press.
- KNR (2019). Trods kritik: Kielsen afviser at udskrive valg. 11. april <https://knr.gl/da/nyheder/trods-kritik-kielsen-afviser-udskrive-valg> (11 april 2019).
- Kohler, Manfred och Bettina Petersohn (2017). Belgium: A role model for dual federalism?, pp. 87-118 i Ferdinand Karlsrufer och Günther Pallaver (red.), *Federal Power-Sharing in Europe*. Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft.
- Kommissorium for Forfatningskommissionen*. <https://naalakkersuisut.gl/-/media/Naanoq/Files/Attached%20Files/Kommissoriet/Kommissoriet.pdf>
- Lov om Grønlands Selvstyre*. <https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=125052>
- Lyck, Lise (1998). *Valg og politik i Grønland med fokus på bæredygtighed*. København: Nordic Press.
- Malloy, Tove H. (2015). Danmarks rolle i Grønlands emanciperings: Formyndere eller fredsaktør?, pp. 107-133 i Sia Spiliopoulou Åkermark och Gunilla Herolff (red.), *Självstyrelser i Norden i ett fredsperspektiv – Färöarna, Grönland och Åland*. Mariehamn: Nordiska Rådet och Ålands fredsinstitut.
- Montevideo Convention on the Rights and Duties of States*. <https://www.ilsa.org/Jessup/Jessup15/Montevideo%20Convention.pdf>
- Reisman, Michael W. och Chimene I. Keitner (2001). *Free Association: The United States Experience*. Report submitted to the Greenland Commission on Self-Government. Texas: New Haven CT.
- Sermitsiaq* (2017). Selvstændighed kun uden forringelse. 1. april. <http://sermitsiaq.ag/selvstændighed-kun-uden-forringelser> (30 oktober, 2017).
- Sermitsiaq* (2019). Kim har udpeget to nye naalakkersuisut. 11. april. <https://sermitsiaq.ag/kim-udpeget-to-nye-naalakkersuisut> (11 april 2019).
- Seymour, Michel (2011). Internal self-determination and secession, pp. 385-386 i Aleksandr Packovic och Peter Radan (red.), *The Ashgate Research Companion to Secession*. England and USA: Ashgate.
- Skydsbjerg, Henrik (1999). *Grønland – 20 år med hjemmestyre*. Nuuk: Forlaget Atuagkat.
- Smith, Anthony D. (1999). Ethnic election and national destiny: Some religious origins of nationalist ideals. *Nations and Nationalism* 5 (3): 331-355.

UNDRIP – UN Declaration on the Rights of Indigenous Peoples. https://www.un.org/esa/socdev/unpfii/documents/DRIPS_en.pdf
Valg 2018. <https://www.valg.gi/>